

Inhoud:

Inleiding	3
1 Omschrijving doelgroepen	4
1.1 Cijfers 2007	
2 Adviezen	
2.1 Wat wilt u weten?	
2.2 Wat wordt er van mensen verwacht?	
2.3 Afstemmen op de doelgroep	
2.4 Waar vindt u ervaringsdeskundigen?	6
2.5 Onconventioneel werken	
2.6 Voorbeelden van zaken waar betrokkenen blij mee kunnen zijn	
2.7 Voorbeelden van bijeenkomsten	
2.8 Doelgroepspecifieke aandachtspunten	7
2.8.1 Vrouwenopvang	
2.8.2 Verslavingszorg	
2.8.3 Maatschappelijke opvang	
2.8.4 Zwerfjongeren	8
2.9 Algemene zaken betreft bereiken doelgroepen	
3 Meer informatie	9
3.1 Lees ook	
3.2 Nuttige adressen	
3.3 Overige websites	10
3.4 Termen waarop u kunt Googelen	
3.5 Dvd's	
3.6 Lokaal	

Inleiding:

Moeilijk bereikbaar? Wie is moeilijk bereikbaar? De zogezegd moeilijk bereikbare doelgroepen hebben vaak heel wat te vertellen. Weten goed wat er niet goed gaat in de zorg en hebben vaak ook goede ideeën over hoe het beter kan.

Bij het programma Lokale Versterking GGZ Wmo krijgen we vaak de vraag hoe men moeilijk bereikbare doelgroepen uit de maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en verslavingszorg en zwerfjongeren kan betrekken bij participatie rondom de Wmo. Dit blijkt voor veel betrokkenen lastig. Deze vragen komen veelal van beleidsmakers, onderzoekers, Wmo-raadsleden en belangenbehartigers.

Vanaf half 2009 stopt het tijdelijke stimuleringsprogramma Lokale Versterking. We hopen dat deze handreiking u toch een beetje op weg helpt.

Programma Lokale Versterking GGZ Wmo heeft reeds een landelijke Klankbordgroep met ervaringsdeskundigen opgericht en twee parttime medewerkers in dienst om de participatie-achterstand van deze doelgroepen te verkleinen.

Met deze handreiking hopen we een positieve bijdrage te leveren. Om zo te laten zien dat er best manieren zijn om deze mensen te betrekken. Het gaat natuurlijk niet vanzelf, u moet er wel wat voor doen. Dat kan al heel simpel door eens met een thermoskan koffie het park in te gaan om met dakloze mensen te praten. Aan de slag! En ervaar hoe nuttig, mooi, uniek, krachtig, logisch en bijzonder relevant de bijdragen kunnen zijn van mensen aan wie vaak niet gevraagd wordt wat zij er zelf van vinden!

Als u er met deze handreiking nog niet geheel uitkomt kunt u natuurlijk altijd een beroep doen op de kennis en vaardigheden van de Klankbordgroep! Achterin deze handreiking staan nuttige adressen. Op dit moment is nog niet geheel duidelijk op welke wijze de Klankbordgroep verder gaat na half 2009. We zullen zeker een weg vinden om de erg nodig gebleken activiteiten voort te kunnen zetten.

April 2009

1. Omschrijving doelgroepen:

1.1 Cijfers 2007:

• Dak- en thuislozen	51.000 (bron: GGz consult)
• Sociaal kwetsbare mensen	50.000-65.000 (bron: Raad v Maatsch Ontw)
• Problematische Harddrugsgebruikers	33.500 (marge 24.000-46.000 Bron: Nat. Drugs monitor)
• Verkommerden en verloederden	110.000 (bron: Research voor beleid)
• Alcoholverslaafden	1.640.000 (def. Probleemdrinker bron: Nat. Drug Montor)
• Zwerfjongeren	6.291 (bron; Rekenkamer)
• Kinderen in de Vrouwenopvang	4.500 (bron: Federatie Opvang)

1.1 Van de site www.invoeringwmo.nl :

Maatschappelijke opvang (PV 7)

Maatschappelijke opvang omvat activiteiten bestaande uit het tijdelijk bieden van onderdak, begeleiding, informatie en advies aan personen die, door een of meerdere problemen, al dan niet gedwongen de thuissituatie hebben verlaten en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving.

1.2 Vrouwenopvang (PV 7)

Onder vrouwenopvang wordt begrepen het tijdelijk bieden van onderdak, begeleiding, informatie en advies aan vrouwen die, al dan niet gedwongen, de thuissituatie hebben verlaten in verband met problemen van relationele aard of geweld en het beleid ter bestrijding van huiselijk geweld.

1.3 OGGz (PV 8)

Onder het bieden van openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ) wordt nagenoeg hetzelfde verstaan als hetgeen in de Wet collectieve preventie volksgezondheid nu hieronder wordt verstaan. Te weten: het signaleren en bestrijden van risicofactoren op het gebied van de openbare geestelijke gezondheidszorg, het bereiken en begeleiden van kwetsbare personen en risicogroepen, het functioneren als meldpunt voor signalen van crisis of dreiging van crisis bij kwetsbare personen en risicogroepen en het tot stand brengen van afspraken tussen betrokken organisaties over de uitvoering van de openbare geestelijke gezondheidszorg. Het bieden van psychosociale hulp bij rampen wordt niet in de Wmo ondergebracht. Dit desbetreffende deelgebied is daarom expliciet uitgezonderd van het begrip openbare geestelijke gezondheidszorg in de Wmo.

1.4 Ambulante verslavingszorg (PV 9)

Ambulante verslavingszorg doelt op activiteiten bestaande uit ambulante hulpverlening, gericht op verslavingsproblemen, en preventie van verslavingsproblemen, inclusief activiteiten in het kader van overlastbestrijding van overlast door verslaving.

1.5 Zwerfjongeren

Zwerfjongeren zijn jongeren tot 25 jaar met meervoudige problemen, die dakloos zijn of in de opvang verblijven.

2. Adviezen;

2.1 Wat wilt u weten?

Voordat u mensen gaat benaderen maakt u helder wat u van deze mensen wil.

- Wilt u dat mensen participeren in een orgaan zoals een Wmo-raad of Initiatiefgroep?
- Wilt u eenmalig advies en input over een specifiek onderwerp?
- Wilt u eenmalig algemeen advies en input over tal van onderwerpen?
- Wilt u regelmatig advies en input over eenzelfde of verschillende onderwerpen?
- Wilt u weten wat er leeft bij de doelgroep?

Dit neemt u mee in uw aanpak. Het maakt nogal wat uit of u mensen voor langere tijd ergens bij wil betrekken of dat u eenmalig iets specifiek wil weten.

2.2 Wat wordt er van mensen verwacht?

Denk na over hetgeen u van de mensen vraagt.

- Kost het hen veel tijd?
- Krijgen mensen een vergoeding voor hun inspanningen?
- Moeten mensen veel van zichzelf blootgeven?
- Is het individueel of in een groep?
- Hebben mensen belang bij hetgeen besproken wordt?
- Is het veilig voor mensen om te praten? (zonder andere mensen? Zonder gedoe te krijgen als je over dingen praat, blijven ze anoniem?)
- Is het spannend voor mensen?

2.3 Afstemmen op de doelgroep:

Als u bovenstaande zaken helder hebt kunt u hier in uw werkwijze rekening mee houden.

Als iemand letterlijk aan het overleven is, heeft ie wel iets anders aan zijn hoofd dan participeren in een of ander adviesorgaan of onderzoek! Wat niet wil zeggen dat iemand geen mening heeft of geen belangen heeft die behartigd moeten worden!

→ **Communiceer van tevoren helder wat de bedoeling is.** Niet voor iedereen is schriftelijke communicatie wenselijk. Dus vertel mondeling wat u wil doen en nodig hebt.

Veel mensen vinden het prettig als ze van tevoren weten wat de bedoeling is. Hier goed aandacht voor hebben kan de drempel om deel te nemen verlagen. Het kan helpen om van tevoren eens langs te komen om uzelf voor te stellen. Zodat mensen al weten wie u bent.

→ **Zeg waar het op staat.** Hou geen ingewikkeld verhaal over participatie en wetgeving als u ook kan zeggen dat u wil weten wat iemand zèlf belangrijk vindt.

→ **Benut de laagdrempeligheid van ervaringsdeskundigen.**

Ervaringsdeskundigen die ervaring hebben in de betreffende sector wekken vertrouwen. Zij weten immers waar het over gaat, hoe het is . Kennen de weg en de mensen etc. Maak hier gebruik van. U kunt ervaringsdeskundigen vragen om mee te gaan om u te introduceren. Ook kunt u vragen of ervaringsdeskundigen u helpen een gesprek te voeren.

2.4 Waar vindt u ervaringsdeskundigen?

In elke instelling zijn mensen die zich ontwikkelen en hun problemen te boven komen. Soms zijn zij nog aan de instelling verbonden. Vraag aan de instelling, de cliëntenraad en lokale organisaties zoals inloopcentra of een DAC of zij ervaringsdeskundigen in de regio kennen. Denk ook aan de lokale Initiatiefgroep of de landelijke Klankbordgroep van het Programma Lokale Versterking. De Vakvereniging voor Ervaringsdeskundigen kunt u ook raadplegen.

2.5 Onconventioneel werken:

Er wordt wel eens gevraagd of er een methodiek is die men kan gebruiken voor het bereiken en betrekken van moeilijk bereikbare doelgroepen... Ik antwoord dan vaak de 'pizzamethodiek' of de 'koffie & shag-methode'.

Heb aandacht en respect voor de leefsituatie van mensen. Heb ook aandacht voor zaken die voor sommige doelgroepen niet vanzelfsprekend zijn. Kleine dingen kunnen deelname aan uw gesprek/bijeenkomst etc. aangenamer/makkelijker maken. Niemand kan goed meepraten op een lege maag! Het getuigd ook van respect voor de doelgroep om hier aandacht voor te hebben. Als men zijn kostje voor die dag nog bij elkaar moet scharrelen is een bijeenkomst van 2 uur een kostbaar verlies van 2 uur om dit voor elkaar te krijgen.

Als u iets geeft aan de mensen als dank voor deelname, zorg dan dat dit iets is waar men echt wat aan heeft. Vraag bijvoorbeeld een ervaringsdeskundige of de deelnemers zelf wat dit zou kunnen zijn.

2.6 Voorbeelden van zaken waar betrokkenen blij mee kunnen zijn:

Geld

Aansteker, rookwaar

Coupons voor gratis lunch, koffie etc.

Coupons voor gratis overnachting (MO)

Eten en drinken

Pedicure/kapper etc

Tandenborstel en tandpasta

Nieuwe kleding, nieuwe sokken/ondergoed

Voor de buitenslapers; slaapzak/tent (MO)

Iets leuks voor de kinderen (VO)

2.7 Voorbeelden van bijeenkomsten:

Pizzabespreking

Koffie en shagmeeting

High tea – Noem de één op één gesprekken 'tea for two'

Themabespreking tijdens de warme maaltijd

Voorlichting tijdens een lunch

Handreiking Moeilijk bereikbaar?

Picknick ter plaatse op de hangplek
Verdien geld met een goed idee
It's all about you – BBQ

Ook als je gast bent op een voorziening om met wat cliënten te praten wordt het gewaardeerd als je bijvoorbeeld een cake meeneemt.

2.8 Doelgroepspecifieke aandachtspunten:

Geen mensen in hokjes willende stoppen, toch even aandacht voor zaken die per specifieke doelgroep van belang kunnen zijn.

2.8.1 Vrouwenopvang:

Vrouwen komen uit onveilige situaties. Veel vrouwen zullen het vertrouwen in mannen zijn kwijtgeraakt. Stuur hier dan ook een vrouwelijke gesprekspartner op af. Of gebruik een sleutelfiguur/tussenpersoon die de vrouwen vertrouwen. Zorg dat de veiligheid van vrouwen niet in het geding komt. Soms mogen zelfs hun naaste familieleden niet weten waar zij verblijven. Deze vrouwen zullen dus niet zo gauw ergens zelf naartoe gaan. Houd er in de vraagstelling en gespreksthema's rekening mee dat vrouwen getraumatiseerd zijn. Stem van tevoren met deskundigen af of uw vragen en thema's passend zijn. In de vrouwenopvang verblijven ook kinderen; heb hier aandacht voor!

Plekken waar u vrouwen die gebruik maken van de vrouwenopvang kunt treffen;

- In de vrouwenopvang, crisisopvang, in de maatschappelijke opvang is een deel van de cliënten vrouw.
- Vrouwengezondheidscentra, vrouwenclubs, moeder- en kind centra, clubs als vrouwen in de bijstand.

2.8.2 Verslavingszorg:

Er zijn vele soorten verslavingen. Voor veel verslavingen geldt dat men hier niet makkelijk voor uitkomt. Een bijeenkomst organiseren voor bijvoorbeeld alcoholverslaafde burgers zal waarschijnlijk niet veel bezoekers opleveren. Niet omdat er geen alcoholverslaafde burgers zijn (heel veel zelfs!) maar omdat mensen hier niet zo makkelijk voor uit komen. Denk ook eens aan het anoniem input leveren per computer via een website. Er zijn vele verslavingen: drugs, drank, gokken of medicijnen.

Plekken waar u verslaafden kunt treffen:

- bij lokale cliëntorganisaties, zorgvragersorganisaties.
- Methadonbus.

2.8.3 Maatschappelijke opvang:

Plekken waar u dak- en thuislozen kunt treffen:

- In de maatschappelijke opvang. Nachtopvang, dagopvang, Sociaal pension en crisisopvang.
- Kerken organiseren wel eens maaltijden, bijeenkomsten etc. voor dak- en thuislozen.
- Krakkers zetten zich ook wel eens in voor dak- en thuislozen. Organiseren bijvoorbeeld een inloop.
- Soepbus, weggeefwinkel.
- Hangplekken op straat.

Handreiking Moeilijk bereikbaar?

2.8.4 Zwerfjongeren:

Zwerfjongeren zijn moeilijk zichtbaar. Ook schamen jongeren zich om ervoor uit te komen dat ze dakloos zijn.

Plekken waar u zwerfjongeren kunt treffen:

- Opvanginstellingen voor zwerfjongeren, crisisopvang, maatschappelijke opvang
- Buurthuizen
- Jongerenwerk

2.9 Algemene zaken betreft bereiken doelgroepen:

U kunt mensen ook bereiken en informeren via allerlei algemeen toegankelijke plekken zoals:

- Bibliotheek (hebben folderrek en prikbord)
- Voedselbank
- Cliëntenorganisaties
- Pastoraal werk
- Buurthuizen
- Gemeentehuis
- Huisartsen
- Zelfhulpgroepen
- (digitale) nieuwsbrieven vragen aandacht te besteden aan uw vraag.

3 Meer informatie

3.1 Lees ook:

'Cliëntenparticipatie in de maatschappelijke opvang' *Hoe doet u dat?* K. Sok, M. Talma, P. Van Leeuwen-Dekker, NIZW

'Specifieke doelgroepen van de wmo' *Van meepraten naar meedoen en meehelpen*. W. Blauw, C. Brink, A. Van Bergen 2007. www.invoeringwmo.nl bij het tabblad 'gereedschapskist'. In deze handreiking staan concrete participatievoorbeelden uitgewerkt.

'Handreiking OGGZ in de Wmo'. J.Wolf. 2006. www.invoeringwmo.nl bij het tabblad 'gereedschapskist'.

3.2 Nuttige adressen:

Federatie Opvang – koepelorganisatie voor instellingen MO en VO.

www.opvang.nl

Lokaal werkende Initiatiefgroepen en landelijke Klankbordgroep

www.lokaleversterking.nl

Klankbordgroep maatschappelijke opvang, vrouwenopvang en verslavingszorg onderdeel van het Programma Lokale Versterking GGZ Wmo

www.klankbord789.com

Landelijk Platform GGZ. Koepel voor cliënten- en familie organisaties in de GGZ.

www.platformggz.nl

LSP – Landelijke Steunpunt cliëntenraden in de Maatschappelijke Opvang en Vrouwenopvang. www.lspthuisloos.nl

LVT – Landelijke vereniging Thuislozen.

www.thuisloos.net

LOC Koepel cliëntenraden www.loc.nl

Movisie – Kennis en advies voor maatschappelijke ontwikkeling. www.movisie.nl

Stichting Zwerfjongeren Nederland SZN

www.zwerfjongeren.nl en www.zwerfnet.nl

Vakvereniging voor Ervaringsdeskundigen www.netclients.nl

Verwey-Jonker instituut:

www.verwey-jonker.nl

Onderzoeksinstituut, doet ook onderzoek naar cliëntenparticipatie binnen de Wmo.

Handreiking Moeilijk bereikbaar?

Voice Nederland. landelijke bundeling van lokale en regionale belangen organisaties van mensen met psychische problemen, een psychische handicap, verslaving en mensen zonder thuis. www.voicenederland.nl

MDHG – Belangen vereniging voor drugsgebruikers.
www.mdhg.nl

AA Nederland – Anonieme Alcoholisten
www.aa-nederland.nl

Het zwarte gat – cliëntenorganisatie verslavingszorg
www.hetzwartegat.info

3.3 Overige websites:

www.daklozen.eu
www.digidak.nl

3.4 Termen waarop u kunt Googelen:

Daklozen, thuislozen, maatschappelijke opvang, verslavingszorg, zwerfjongeren, verslaving, drugshulpverlening, zelfhulpgroepen, ervaringsdeskundigen. Zet de plaatsnaam waarin u zoekt er ook bij!

3.5 Dvd's:

Het vertonen van dergelijke dvd's zou u kunnen koppelen aan bijvoorbeeld informatiebijeenkomsten.

- 'Betrokken SAMENleving'- via www.lokaleversterking.nl
- 'Tussen goot en geluk'- via Stichting Het Kruispunt.
http://www.kruispuntnijmegen.nl/tussen_goot_en_geluk.html

3.6 Lokaal:

Ga vooral op zoek naar de lokale organisaties in uw eigen regio! U kunt hier informatie over inwinnen bij de gemeente, het Wmo loket, de gemeentegids.